

بررسی رابطه عزت نفس و رویکردهای مطالعه با پیشرفت تحصیلی دانشجویان

عبدالحسین شکورنیا^{۱*}، هوشنگ علیجانی^۲، شهناز نجار^۳، حسین الهام‌پور^۴

۱. کارشناس ارشد ایمنولوژی، مربی، گروه ایمنولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران
۲. کارشناس ارشد پرستاری، مربی، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران
۳. کارشناس ارشد مامایی، مربی، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران
۴. کارشناس ارشد علوم تربیتی، مربی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

● دریافت مقاله: ۹۳/۴/۲۲   آخرین اصلاح مقاله: ۹۳/۷/۱   ● پذیرش مقاله: ۹۳/۷/۵

زمینه و هدف: شناسایی نقش عواملی همچون عزت نفس و رویکردهای مطالعه بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان می‌تواند موجب بهبود برنامه‌ریزی‌های آموزشی و تقویت بازدهی تدریس و آموزش گردد. این مطالعه با هدف بررسی رابطه عزت نفس و رویکردهای مطالعه بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان انجام شد.

روش کار: مطالعه حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بود که بر روی ۱۴۷ دانشجوی پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۱۳۹۱ انجام گردید و معدل ترم گذشته دانشجویان به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی در نظر گرفته شد. برای جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه‌های استاندارد رویکردهای مطالعه (Approaches and study skills inventory for students یا ASSIST) و عزت نفس Rosenberg مورد استفاده قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از آزمون Independent t و ضریب همبستگی Pearson در نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌ها: میانگین نمره عزت نفس دانشجویان ۳۷/۴۵ (از حداکثر ۵۰) و همبستگی آن با پیشرفت تحصیلی برابر با ۰/۱۶۶ بود ($P = ۰/۰۴۶$). میانگین نمره رویکرد سطحی مطالعه ۵۳/۴۰ (از حداکثر ۸۰) و همبستگی آن با پیشرفت تحصیلی ۰/۴۲۳- به دست آمد ($P = ۰/۰۰۱$). میانگین نمره رویکرد عمقی مطالعه ۵۹/۹۴ (از حداکثر ۸۰) و همبستگی آن با پیشرفت تحصیلی ۰/۰۰۴- بود ($P = ۰/۰۹۲$).

نتیجه‌گیری: عزت نفس و رویکردهای مطالعه می‌توانند نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی دانشجویان داشته باشند. بنابراین به نظر می‌رسد استفاده از روش‌های تقویت عزت نفس دانشجویان و راهنمایی آنان در به کارگیری رویکردهای مناسب مطالعه بتواند نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی ایفا کند.

کلید واژه‌ها: عزت نفس، رویکردهای مطالعه، پیشرفت تحصیلی، دانشجویان پرستاری و مامایی

*نویسنده مسئول: گروه ایمنولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران

● تلفن: ۰۹۱۶-۳۱۲۲۶۰۲   ● نمابر: ۰۶۱-۳۳۳۳۲۰۳۶

مقدمه

موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانشجویان از جمله دغدغه‌های ذهنی مدیران آموزش دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در سراسر جهان است. یکی از دلایل ناکامی و افت تحصیلی می‌تواند به ضعف مهارت‌های مطالعه و یادگیری دانشجویان مربوط باشد. خودناکارآمدی و عزت نفس پایین دانشجویان نیز از علل دیگر تأکید شده در مطالعات مختلف است (۱). نتایج برخی مطالعات نشان می‌دهد بین عزت نفس، راهبردهای شناختی و فراشناختی یادگیری و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه وجود دارد (۲).

مهارت‌های مطالعه و یادگیری، تکنیک‌ها و فنونی هستند که فراگیران در هنگام مطالعه به کار می‌گیرند تا بتوانند از آن به طور مؤثری در دریافت و سازماندهی اطلاعات استفاده نمایند. به کارگیری رویکرد مناسب مطالعه عامل بسیار مهمی در ارتقا و پیشرفت تحصیلی و ماندگاری دانش یاد گرفته شده است؛ در حالی که رویکرد نامناسب می‌تواند موجب محدودیت دریافت دانش و سطحی شدن درک دانشجو شود. به کارگیری رویکردها و مهارت‌های متنوع مطالعه در یادگیری بهتر دانشجویان در نقاط مختلف جهان مورد تأکید قرار گرفته است (۳، ۴).

دو رویکرد اساسی برای یادگیری در آموزش عالی وجود دارد؛ رویکرد عمقی (Deep approach) و رویکرد سطحی (Surface approach). رویکرد عمیق با هدف درک واقعی مطالب به کار می‌رود و باعث یادگیری معنی‌دار و طولانی مدت می‌شود. در مقابل، رویکرد سطحی به حفظ مطالب به کمک راهبرد یادگیری طوطی‌وار می‌پردازد و به درک معنای مطالب نمی‌انجامد (۵). رویکردهای مطالعه یکی از عوامل مؤثر در عملکرد و موفقیت تحصیلی فراگیران می‌باشد. مطالعات زیادی نشان داده‌اند که موفقیت تحصیلی در فراگیرانی که از یادگیری عمقی استفاده می‌کنند، بیشتر است. بنابراین چنانچه عاملی باعث یادگیری عمقی گردد، می‌توان انتظار داشت که موفقیت تحصیلی را افزایش دهد (۶، ۷).

از دیگر عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی، عزت نفس (Self steem) می‌باشد. عزت نفس رضایت فرد نسبت به خود و احساس ارزشمند بودن است. منظور از عزت نفس آن است که افراد نسبت به خود چگونه فکر می‌کنند؟، چقدر خود را دوست دارند؟ و از عملکرد خود تا چه میزان راضی هستند؟ عزت نفس در زندگی انسان به عنوان هسته مرکزی، ساختارهای روان‌شناختی فرد را چون سپر محافظ در برابر اضطراب محافظت نموده، آسایش خاطر وی را فراهم می‌آورد (۸). افراد دارای عزت نفس بیشتر، در برابر مسایل زندگی و مشکلات مقاومت بیشتری کرده، در نتیجه احتمال موفقیتشان بیشتر است (۹). نتایج مطالعات نشان داده است که دانشجویان با عزت نفس بالاتر، از رویکرد مطالعه و یادگیری مناسب استفاده می‌کنند و در تحصیل موفق‌تر هستند. انگیزش و عزت نفس در مطالعه حاضر از جمله عوامل مهمی بود که دانشجویان موفق را از دانشجویان ناموفق متمایز کرد (۱۰). بنابراین عزت نفس و کارآمدی در مطالعه و یادگیری می‌تواند بسیاری از نارسایی‌های احتمالی در محیط‌های آموزشی و یا حتی کاستی در انگیزش تحصیلی و سلامت روانی را که تأثیر مطلوبی بر عملکرد تحصیلی فرد دارد، تعدیل یا جبران کند.

نتایج مطالعاتی که در زمینه رابطه عزت نفس و وضعیت تحصیلی انجام شده‌اند، همگی با یکدیگر همخوانی ندارند. نتایج ضد و نقیضی در رابطه با این که آیا بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد یا نه؟ وجود دارد. توزنده‌جانی و همکاران (۲)، میرزایی علویجه و همکاران (۱۱)، زارع و ریاستی (۱۲) و Lin و همکاران (۱۳) در مطالعات خود گزارش نمودند که بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ در حالی که نتایج تحقیقات نادری و همکاران (۱۴)، تمنایی‌فر و همکاران (۱۵) و زارع و همکاران (۱۶) هیچ رابطه‌ای بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی ذکر نکردند. وجود نتایج متناقض در مطالعات در کنار اهمیت موضوع پیشرفت تحصیلی و اثرات آن بر فرد و جامعه، لزوم انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه را ضروری می‌نماید.

دارد. به این ترتیب هر رویکرد دارای ۴ خرده مقیاس است که راهبردها و انگیزه‌های مطالعه و یادگیری را می‌سنجد. در این پرسش‌نامه ۱۶ سؤال با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) برای رویکرد عمقی و ۱۶ سؤال هم برای رویکرد سطحی وجود دارد که پاسخ دهندگان نظر خود را درباره هر کدام از گویه‌ها با گذاشتن علامت در یکی از گزینه‌های کاملاً موافق تا کاملاً مخالف مشخص می‌کنند. هر سؤال نمره‌ای بین ۱ تا ۵ به خود اختصاص می‌دهد. نمره مربوط به هر کدام از مقیاس‌ها از طریق جمع کردن ارزش عددی سؤالات مربوط به آن به دست می‌آید. دامنه نمرات در هر رویکرد بین حداقل ۱۶ تا حداکثر ۸۰ می‌باشد.

ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسش‌نامه مورد مطالعه قرار گرفته و شاخص‌های روایی و پایایی آن تأیید شده است. ضریب Cronbach's alpha برای رویکردهای عمقی و سطحی به ترتیب ۰/۸۰ و ۰/۸۴ تعیین گردید (۲۰) که بیانگر پایایی قابل قبول پرسش‌نامه می‌باشد. اعتبار علمی پرسش‌نامه در ایران توسط سیف و فتح‌آبادی در دانشگاه شاهد بررسی و تأیید شد (۲۱). در مطالعه حاضر نیز ضریب پایایی پرسش‌نامه با استفاده از همسانی درونی و تعیین ضریب Cronbach's alpha برای رویکرد عمقی و سطحی مطالعه به ترتیب ۰/۶۶ و ۰/۶۹ محاسبه شد که قابل قبول است.

برای سنجش عزت نفس دانشجویان از پرسش‌نامه Rosenberg استفاده گردید. این پرسش‌نامه ۱۰ گویه‌ای، به صورت مقیاس پنج درجه‌ای از بسیار موافقم تا بسیار مخالفم و بر اساس دامنه ۱ تا ۵ می‌باشد. حداقل و حداکثر نمره آن ۵۰-۱۰ است که نمره‌های بالاتر میزان بالای عزت نفس در دانشجویان را نشان می‌دهد. روایی و پایایی پرسش‌نامه Rosenberg توسط رجیبی و بهلول در دانشگاه شهید چمران اهواز مورد بررسی قرار گرفت. ضریب اعتبار پرسش‌نامه با روش تعیین همسانی درونی و Cronbach's alpha برابر با ۰/۸۴ تعیین شد (۲۲). ضریب Cronbach's alpha پرسش‌نامه Rosenberg در مطالعه حاضر ۰/۷۹ به دست آمد.

با توجه به نقش عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان به عنوان یکی از راهکارهای اساسی بهبود و ارتقای کیفیت آموزش در دانشگاه‌ها و از آن جایی که سلامت روان و افزایش عزت نفس دانشجویان و استفاده بهینه از رویکردهای مناسب مطالعه به عنوان عوامل مؤثر در یادگیری و پیشرفت تحصیلی در مطالعات مختلف توسط محققین مورد تأکید قرار گرفته است (۸، ۱۷)، لزوم بررسی‌های بیشتر در این زمینه ضرورت پیدا می‌کند. همچنین با توجه به یافته‌های مطالعات پیشین مبنی بر شدت و ضعف رابطه بین عزت نفس (۱۶-۱۱)، رویکردهای مطالعه و وضعیت تحصیلی، در کنار اهمیت و نقش پیشرفت تحصیلی و اثرات آن بر فرد و جامعه، لزوم انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه احساس می‌شود. این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین عزت نفس، رویکردهای مطالعه و پیشرفت تحصیلی دانشجویان پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز صورت گرفت.

روش کار

مطالعه حاضر از نوع همبستگی بود و بین دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ انجام شد. حجم نمونه بر اساس جدول Krejcie و Morgan، ۱۶۲ نفر تعیین گردید (۱۹). برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه‌های رویکردها و مهارت‌های مطالعه Entwistle و Tait و عزت نفس Rosenberg و جهت اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی از شاخص معدل استفاده شد.

پرسش‌نامه رویکردها و مهارت‌های مطالعه (Approached and study skills inventory for students یا ASSIST) توسط Entwistle و Tait ساخته شده است (۱۹). این پرسش‌نامه ۵۲ سؤال دارد. در مطالعه حاضر ۳۲ سؤال آن که به رویکردهای سطحی و عمقی مربوط است، مورد استفاده قرار گرفت. برای سنجش هر کدام از رویکردها از ۱۶ سؤال استفاده شده است که هر ۴ سؤال به یک خرده مقیاس تعلق

یافته‌ها

پرسش‌نامه‌ها به ۱۶۲ نفر از دانشجویان تحویل داده شد که ۱۴۷ نفر (۹۱ درصد) از آن‌ها پرسش‌نامه‌ها را تکمیل کردند و بازگشت دادند. از میان پرسش‌نامه‌های بازگشت داده شده، ۴۷ نفر (۳۲ درصد) دانشجوی پسر و ۱۰۰ نفر (۶۸ درصد) دانشجوی دختر بودند. میانگین سن افراد مورد مطالعه ۱/۳۴ ± ۲۱/۰۷ سال و متوسط معدل آن‌ها ۱/۲۷ ± ۱۶/۲۳ بود. ۸۳ نفر (۵۶/۵ درصد) دانشجویان رشته پرستاری و ۶۴ نفر (۴۳/۵ درصد) دانشجویان رشته مامایی بودند.

میانگین (± انحراف معیار) نمره رویکردهای مطالعه، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در جمعیت مورد بررسی به تفکیک جنس و رشته تحصیلی در جداول ۱ و ۲ ارائه داده شده است.

جهت تکمیل پرسش‌نامه‌ها پژوهشگر ضمن هماهنگی قبلی با اداره آموزش و استادان مربوط، در یکی از جلسات درس حاضر شد و با بیان اهداف و اهمیت مطالعه و جلب رضایت دانشجویان، پرسش‌نامه‌ها را در کلاس‌ها بین دانشجویان توزیع و پس از تکمیل، جمع‌آوری کرد. معدل نیم‌سال قبل دانشجویان به عنوان معیار پیشرفت تحصیلی لحاظ شد. از شاخص‌های آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) جهت تبیین داده‌ها، از ضریب همبستگی Pearson جهت بررسی رابطه بین متغیرها و از آزمون Independent t برای مقایسه میانگین نظرات دانشجویان دختر و پسر و رشته‌های پرستاری و مامایی استفاده شد. نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ (version 18, SPSS Inc., Chicago, IL) جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار رویکردهای عمقی و سطحی مطالعه، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان به تفکیک جنس

P	دانشجوی دختر	دانشجوی پسر	متغیرها
	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	
۰/۹۸۰	۵۹/۹۴ ± ۶/۴۱	۵۹/۹۴ ± ۶/۲۳	رویکرد عمقی
۰/۳۸۰	۵۳/۸۱ ± ۷/۷۱	۵۲/۵۵ ± ۷/۸۹	رویکرد سطحی
۰/۹۲۰	۳۷/۴۲ ± ۵/۷۶	۳۷/۵۱ ± ۵/۵۹	عزت نفس
۰/۰۰۱	۱۶/۴۸ ± ۱/۳۳	۱۵/۶۹ ± ۰/۹۸	پیشرفت تحصیلی

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار رویکردهای عمقی و سطحی مطالعه، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان به تفکیک رشته تحصیلی

P	رشته مامایی	رشته پرستاری	متغیرها
	میانگین ± انحراف معیار	میانگین ± انحراف معیار	
۰/۶۵۰	۶۰/۲۱ ± ۶/۶۸	۵۹/۷۳ ± ۶/۰۷	رویکرد عمقی
۰/۴۶۰	۵۲/۸۱ ± ۸/۵۲	۵۳/۸۵ ± ۸/۴۱	رویکرد سطحی
۰/۱۹۰	۳۶/۷۳ ± ۶/۱۱	۳۸/۰۰ ± ۵/۳۰	عزت نفس
۰/۸۵۰	۱۶/۲۵ ± ۱/۴۶	۱۶/۲۱ ± ۱/۱۲	پیشرفت تحصیلی

رویکردهای مطالعه، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان رشته‌های پرستاری و مامایی با استفاده از آزمون t مشخص کرد که بین دانشجویان پرستاری و مامایی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (P < ۰/۰۵۰).

آزمون t نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر از نظر رویکردهای مطالعه و عزت نفس تفاوت معنی‌داری وجود ندارد، اما بین پسران و دختران از نظر پیشرفت تحصیلی تفاوت معنی‌داری مشاهده شد (P = ۰/۰۰۱). مقایسه میانگین نمرات

عزت نفس رابطه آماری منفی معنی‌داری مشاهده شد ($P = 0/001$)؛ بدین معنی که هر چه عزت نفس دانشجویان کمتر باشد، از رویکردهای سطحی مطالعه بیشتری استفاده می‌کنند و استفاده بیشتر دانشجویان از رویکرد سطحی مطالعه به افت عملکرد تحصیلی دانشجویان منجر خواهد شد. جدول ۳ ضریب همبستگی Pearson بین متغیرهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

برای بررسی همبستگی بین متغیرها از ضریب همبستگی Pearson استفاده شد و نتایج نشان داد که بین رویکردهای عمقی و سطحی با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود ندارد، اما بین عزت نفس با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت معنی‌داری مشاهده شد ($P = 0/046$). به عبارت دیگر، دانشجویانی که از عزت نفس بالاتری برخوردار بودند، معدل بالاتری داشتند. بین رویکرد عمقی مطالعه با عزت نفس رابطه معنی‌داری مشاهده نشد، اما بین رویکرد سطحی مطالعه با

جدول ۳. ماتریس همبستگی رویکردهای عمقی و سطحی مطالعه، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان

متغیرها	رویکرد عمقی	رویکرد سطحی	عزت نفس	پیشرفت تحصیلی
رویکرد عمقی	۱	-	-	-
رویکرد سطحی	-۰/۰۳۲	۱	-	-
عزت نفس	-۰/۰۰۴	*-۰/۰۲۳	۱	-
پیشرفت تحصیلی	-۰/۰۳۸	-۰/۰۳۹	*۰/۱۶۶	۱

* $P < 0/010$

عزت نفس از طریق تحت تأثیر قرار دادن انگیزه تحصیلی شخص می‌تواند روی نوع مطالعه او تأثیر گذاشته، او را به اتخاذ رویکرد مناسب مطالعه سوق دهد و رویکرد مناسب مطالعه منجر به یادگیری بهتر و پیشرفت تحصیلی بیشتر خواهد شد. همبستگی منفی بین نمره عزت نفس و رویکرد سطحی مطالعه در بررسی حاضر حاکی از آن است که دانشجویانی که عزت نفس بالایی دارند، کمتر از رویکرد سطحی مطالعه (بدون هدف و حفظ کردن طوطی‌وار مطالب درسی) استفاده می‌کنند. این گروه از دانشجویان برای وقت خود ارزش زیادی قایل هستند و با اتخاذ رویکرد مناسب مطالعه، نهایت تلاش خود را در جهت دستیابی به اهداف خود و کسب موفقیت بیشتر به کار می‌گیرند.

از آن جایی که دانشجویان هنگام مطالعه به روش عمقی از شیوه‌های مبتنی بر درک و فهم عمیق متون و مطالب درسی استفاده می‌کنند، بنابراین توصیه می‌شود استادان دانشگاه هنگام تدریس و آموزش در کنار سایر عوامل مؤثر بر یادگیری

بحث و نتیجه‌گیری

هدف مطالعه حاضر بررسی رابطه عزت نفس، رویکردهای مطالعه و پیشرفت تحصیلی دانشجویان پرستاری و مامایی بود. عوامل تأثیرگذار بر رویکرد مطالعه و پیشرفت تحصیلی دانشجویان همواره از حیطه‌های مورد علاقه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است. به طور قطع مجموعه‌ای از عوامل فردی، محیطی و شناختی بر رویکرد مطالعه و یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیر دارد. شناسایی این عوامل و تعیین نقش آن‌ها در آموزش دانشجویان، برای دست‌اندرکاران امر تعلیم و تربیت کمک کننده خواهد بود.

بر اساس نتایج مطالعه حاضر، بین عزت نفس، رویکرد مطالعه و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ یعنی عزت نفس یکی از عوامل مؤثر در انتخاب رویکرد مطالعه می‌باشد. مولوی و همکاران در تحقیق خود نشان دادند دانشجویانی که دارای عزت نفس بالایی هستند، از انگیزه تحصیلی بیشتری برخوردار می‌باشند (۲۳). به عبارت دیگر،

عزت نفس Rosenberg استفاده شد. علاوه بر این، شاید همگن بودن جامعه و نمونه مورد بررسی نیز می‌تواند در عدم معنی‌داری رابطه عزت نفس و پیشرفت تحصیلی نقش داشته باشد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین میزان عزت نفس دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. یافته حاضر با نتایج تحقیقات حسینی و همکاران (۹)، حسینی طباطبایی و قدیمی مقدم (۲۸)، Joseph و همکاران (۲۹) و کمالی و همکاران (۳۰) همخوانی دارد، ولی با نتایج تحقیقات نادری و ریاستی (۱۴) و تمنایی فر و همکاران (۱۵) که میزان عزت نفس را در دانشجویان دختر به طور معنی‌داری بیشتر گزارش کردند، مطابقت ندارد. شاید یکی از دلایل عدم ارتباط عزت نفس و جنسیت، دریافت بازخوردهای یکسان از محیط باشد. بدین معنی که فواصل فرهنگی و قومی کمرنگ‌تر شده است و در کل سعی می‌شود با دختران و پسران با نگرش مساوی برخورد شود. البته فضای ذهنی که دانشگاه برای دانشجویان به ارمغان می‌آورد نیز می‌تواند دلیلی بر عدم تفاوت باشد. از سوی دیگر، برخی از محققین بر این باور هستند که مفهوم «خود» در مردان و زنان متفاوت است، بنابراین به طور قطع نمی‌توان عزت نفس آن‌ها را با هم مقایسه کرد (۳۰).

در مطالعه حاضر اختلاف معنی‌داری بین پیشرفت تحصیلی میان دانشجویان دختر و پسر وجود داشت؛ به طوری که معدل تحصیلی دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر ارزیابی شد. به نظر می‌رسد حس رقابت‌جویی و مقایسه و کمال در بین دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر است که با یافته‌های برخی پژوهش‌ها که نشان دادند پیشرفت تحصیلی دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر می‌باشد (۳۳-۳۱)، همخوانی دارد.

با توجه به رابطه عزت نفس با پیشرفت تحصیلی و عدم رابطه بین رویکرد عمقی و سطحی با پیشرفت تحصیلی و تباین دو سبک مطالعه و همچنین رابطه منفی بین رویکرد سطحی مطالعه با پیشرفت تحصیلی، می‌توان نتیجه گرفت که با

فراگیران، به تفاوت‌های فردی به ویژه رویکرد مطالعه و یادگیری آن‌ها توجه نمایند و سعی کنند دانشجویان را به استفاده از رویکرد عمقی مطالعه که رویکرد مطلوب مطالعه در آموزش عالی است، سوق دهند؛ چرا که این سبک مطالعه منجر به یادگیری پایدار و دایمی در آن‌ها می‌گردد.

در مطالعه حاضر بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود داشت؛ به طوری که دانشجویان دارای عزت نفس بالا، معدل بالاتری داشتند؛ یعنی عزت نفس بالا منجر به بهبود وضعیت تحصیلی دانشجویان می‌شود. نتایج حاصل با یافته‌های پژوهش‌های حسینی و همکاران (۹)، میرزایی علویجه و همکاران (۱۱)، حسونند و خالدیان (۲۴) و آریانا (۲۵) مبنی بر این که بین نمرات عزت نفس و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد، همخوان است.

در واقع عزت نفس بالا با تحت تأثیر قرار دادن فرد، سبب انگیزش و در صورت پایین بودن باعث بی‌انگیزگی می‌شود. افرادی که از عزت نفس بالا برخوردار هستند، در برابر مسایل و مشکلات مقاومت بیشتری می‌کنند و پشتکار بیشتری دارند و در نتیجه احتمال موفقیتشان نیز بیشتر می‌شود (۲۶). محققین بیان می‌کنند که عزت نفس تأثیر غیر مستقیمی بر پیشرفت تحصیلی دارد؛ چرا که افسردگی و ترس از شکست در افراد با عزت نفس پایین باعث ایجاد احساس عدم توانایی شده، رغبت به تلاش و کوشش را از فرد می‌گیرد و روی عملکرد او تأثیر می‌گذارد (۲۷). تمنایی فر و همکاران (۱۵) و زارع و همکاران (۱۶) در بررسی رابطه بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دریافتند که رابطه‌ای بین این دو عامل وجود ندارد.

با توجه به مبانی نظری و پژوهش‌هایی که مؤید ارتباط عزت نفس و پیشرفت تحصیلی هستند، در تبیین تفاوت شاید بتوان به ابزار مورد استفاده در پژوهش‌ها اشاره کرد. در تحقیقات پیشین از پرسش‌نامه عزت نفس Coopersmith (Self-Esteem inventory یا SEI) و یا Poop استفاده شده بود (۱۶-۱۵)؛ در حالی که در پژوهش حاضر از پرسش‌نامه

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش به نظر می‌رسد عزت نفس به عنوان عامل تأثیرگذاری بر رویکرد مطالعه و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤثر می‌باشد. بنابراین پیشنهاد می‌گردد برای بهبود وضعیت تحصیلی دانشجویان در برنامه‌ریزی‌های آموزشی-فرهنگی ویژه دانشجویان، به برنامه‌های متمرکز بر تقویت عزت نفس و علاقه و توانایی مقابله با مشکلات و همچنین برنامه‌هایی جهت آشنایی بیشتر دانشجویان با رویکردهای مطالعه و یادگیری توجه خاص لحاظ شود.

استفاده از راهکارهای افزایش عزت نفس و به کارگیری رویکرد عمقی مطالعه، می‌تواند به افزایش پیشرفت تحصیلی و کاهش عوارض شکست تحصیلی دست یابد.

از محدودیت‌های تحقیق حاضر، انجام پژوهش بر روی گروهی از دانشجویان پرستاری و مامایی بود که جمعیت خاص و همگنی بودند، بنابراین در تعمیم‌پذیری نتایج به سایر جمعیت‌ها لازم است به این نکته توجه گردد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های مشابهی در گروه‌ها و رشته‌های مختلف تحصیلی انجام و از روش مطالعات طولی برای اثبات قطعی‌تر رابطه عزت نفس، رویکردهای مطالعه و پیشرفت تحصیلی استفاده شود.

References:

- Sanaienasab H, Rashidi Jahan H, Saffari M. Influential factors on academic achievement of university students. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2013; 5(4): 243-49. [In Persian]
- Tuzandehjany H, Sedighei K, Nejat H, Kamalpour N. The relative effectiveness of cognitive training -behavioral self-esteem and social adjustment of students. *Knowledge Rese Appl Psychol*. 2008; 16: 41-56. [In Persian]
- Mattick K, Dennis I, Bligh J. Approaches to learning and studying in medical students: validation of a revised inventory and its relation to student characteristics and performance. *Med Educ*. 2004; 38(5): 535-43.
- Yonker JE. The relationship of deep and surface study approaches on factual and applied test-bank multiple-choice question performance. *Assessment & Evaluation High Education*. 2011; 36(6):673-86.
- Shakurnia AH, GHaforian M, Elhampour H. Approaches to study and learning of students in Ahvaz JundiShapur University of Medical Sciences. *Jundishapur Sci Med J*. 2013; 11(6):577-86. [In Persian]
- Shakurnia A, Alijani H, Najjar S, Komeilisani H, Elhampour H. The effect of two assessment methods on exam preparation and study strategies: multiple choice and essay questions. *Iran J Med Educ*. 2013; 13(4): 306-18. [In Persian]
- Nejat N, Kouhestani HR, Rezaei K. Effect of concept mapping on approach to learning among nursing students. *Hayat*. 2011; 17(2): 22-31. [In Persian]
- Blake FJ. (dissertation). Self-esteem, learning style, achievement and socio-economic status of primary school children. South Australia: The University of Adelaide; 1989.
- Hosseini M, Dejkam M, Mirlashari J. Correlation between academic achievement and self-esteem in rehabilitation students in Tehran University of Social welfare & rehabilitation. *Iran J Med Educ*. 2007; 7(1): 137-41. [In Persian]
- Andrew S, Vialle W. Nursing students' self-efficacy, self-regulated learning and academic performance in science. *Nursing Times*. 1998; 76(10): 422-76.
- Mirzaei Alavijeh M, Rajaei N, Rezaei F, Hasanpoor S, Pirouzeh R, Babaei Borzabadi M. Comparison of self-esteem, locus of control and their relationship with university students' educational status at Shahid Sadoughi University of Medical Sciences- Yazd. *J Med Educ Dev*. 2012; 7(1): 58-70. [In Persian]
- Zare P, Riasati MJ; The relationship between language learning anxiety, self-esteem, and academic level among Iranian EFL learners. *Pertanika J Soc Sci Hum*. 2012; 20 (1): 219 - 25.
- Lin YR, Shiah IS, Chang YC, Lai TJ, Wang KY, Chou KR. Evaluation of an assertiveness training program on nursing and medical students' assertiveness, self-esteem and interpersonal communication satisfaction. *Nurse Educ Today*. 2004; 24(8): 656-65.

14. Naderi H, Abdullah R, Aizan HT, Sharir J, Kumar V. Self-esteem, gender and academic achievement of undergraduate students. *Am J Sci Res.* 2009; 3:26-37.
15. Tamannaifar MR, Sedighi Arfai F, Salami Mohammadabadi F. Correlation between emotional intelligence, self-concept and self-esteem with academic achievement. *Iran J Educ Strategies.* 2010;3(3): 121-26. [In Persian]
16. Zare N, Daneshpajoo F, Amini M, Razeghi M, Fallahzadeh M. The relationship between self-esteem, general health and academic achievement in students of Shiraz University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2007; 7(1): 59-66. [In Persian]
17. Khazaeenezhad B, Talebinezhad MR. Self-esteem and cognitive-affective reading-based courses in an EFL context. *IJAL.* 2009; 12(2): 69-83.
18. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educ Psychol Meas.* 1970; 30(3):607-10-7.
19. Entwistle N, Tait H, McCune V. Patterns of response to an approach to studying inventory across contrasting groups and contexts. *Eur J Psychol Educ.* 2000; 15(1): 33-48.
20. Byrne M, Flood B, Willis P. Validation of the Approaches and Study Skills Inventory for Students (ASSIST) using accounting students in the USA and Ireland: a research note. *Accounting Educ.* 2004; 13(4): 449-59.
21. Saif A, Fathabadi J. Different Approaches to Study and the Relationship of Study Skills with Academic Achievement, Gender and Educational Experience of University Students. *Daneshvar.* 2009; 33: 29-40. [In Persian]
22. Rajabi G, Bohroul N. Assessment of validity and reliability of Rosenberg self-esteem scale among students in Ahvaz Shahid Chamran University. *New Educ Approaches.* 2007; 2(8):33-48. [In Persian]
23. Moulavi P, Mohammadnia H, Arab R, Rasoulzadeh B, Derakhshani F. Evaluation of effecting factors in reduction of educational motive of students in Ardabil University of medical sciences. *Pakistan J Social Sci.* 2007; 4(1):98-101.
24. Hasanvand B, khaledian M. The relationship of emotional intelligence with self-esteem and academic progress. *Int J Psychol Behav Sci.* 2012, 2(6): 231-6.
25. Aryana M. Relationship between self-esteem and academic achievement amongst pre-University students. *J Applied Sci.* 2010;10(20):2474-7.
26. Barkhordary M, Jalalmanesh S, Mahmudi M. The Relationship between Critical Thinking Disposition and Self Esteem in Third and Forth Year Bachelor Nursing Students. *Iran J Med Educ.* 2009; 9 (1):13-9. [In Persian]
27. Baumeister RF, Campbell JD, Krueger JI, Vohs KD. Does high self-esteem casue better performance, interpersonal success, happiness or healthier lifestyles? *Psychol Sci Public Interest.* 2003; 4(1):1-44.
28. Hosseini Tabatabaei F, Ghadimi Moghaddam M. The study reseans of girls academic achievement compare to boys in Razavi, Northern and Southern Khorasan. *Knowledge Res Educ Sci.* 2007; 15: 119-47. [In Persian]
29. Joseph, R, Markus HR, Tafarodi RW. Gender and Self- esteem. *J Personality and Social Psychology,* 1992; 63(3): 391-402.
30. Kamali S, Jafari E, Fathi A. Correlation Between Academic Achievement and Self-Esteem in Students of Zanjan Faculty of Nursing and Midwifery 1388. *EDC journal,* 2009; 2 (2):17-24
31. Wan Chik WZ, Salamonson Y, Everett B, Ramjan LM, Attwood N, Weaver R, et al. Gender difference in academic performance of nursing students in a Malaysian universitycollege. *Int Nurs Rev.* 2012; 59(3):387-93.
32. Sheard M. Hardiness commitment, gender and age differentiate university academic performance. *Br J Educ Psychol.* 2009; 79(1):189-204.
33. Manzar S. Gender differences in academic performance among Arab medical students. *Saudi Med J.* 2004; 25(11):1744-5.